

קריאה של כתבות אקטואליות בכיתה

הדגמה

שם הטקסט: "שינוי היסטורי במזרח התיכון: משטר אסד נפל, המורדים השתלטו על סוריה", מאת אייל פיטרו.

נדלה מתוך כתב העת "סימניה", גיליון חודש ינואר 2025.

יחידת הוראה המיועדת לתלמידים בכיתות: ה-ו

פיתוח יחידת ההוראה: יפעת פרידמן, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

תשפ"ה

סימניה מדווחת

שינוי היסטורי במזרח התיכון: משטר אסד נפל, המורדים השתלטו על סוריה

מאת: אייל פיטרו

בשנת 2011 פרץ בסוריה מרד נגד משטר הנשיא בשאר אל אסד. המרד התפתח והפך בהמשך לסתם אזרחים, אשר נמשכה 13 שנים עד חודש דצמבר האחרון. בשנת 2000 ירש בשאר אל אסד את השלטון בסוריה מאביו, מאפו אל אסד, אשר שלט במדינה ביד רמה (בכוח רב, ללא התנגדות) מאז שהשתלט עליה, עם מספר קציני צבא, בשנת 1970. לאורך כל שנות מלחמת האזרחים זכה הנשיא בשאר אל אסד לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חזבאללה, ובכך הצליח לשמור על שלטונו בסוריה שנים ארוכות. בתחילת חודש דצמבר, כשהימים לאחר הפסקת האש בין ישראל לחזבאללה, פתחו קבוצות

המורדים השונות בסוריה במתקפה נוספת נגד צבאו של הנשיא אסד. צבא המורדים, בהנהגתו של אחמד חוסיין אל-שרע, המכונה אבו מוחמד אל-בילאני, השתלט על כל חלקי סוריה במהלך צבאי מהיר שארך (נמשך) כשבועיים ונכבד על הצבא הנאמן לנשיא אסד. אסד עצמו נמלט (ברח) לרוסיה. לעזרתם של המורדים, מאחורי הקלעים (בשקט, בלי שיבחינו בהם), באו הטורקים. המורדים ניצלו את חולשת ארגון חזבאללה והמשטר באיראן בעקבות המלחמה נגד ישראל ואת חוסר תשומת הלב של רוסיה, שמתמקדת בימים אלו בלחיסה נגד אוקראינה. רוב מוחלט של אזורי סוריה צהלו (שמוחו) בעקבות נפילת שלטונו

של אסד. אל השמחה הצטרפו מאות אלפי סורים שנאלצו במהלך השנים לברוח מסינתיים בעקבות אכזריות המשטר. אחד מהם הוא אדוארד זיאנדור, יליד דמשק, שנמלט ממולדתו במהלך מלחמת האזרחים ומתגורר כעת בקנדה. "אני שמח על המהפכה. לא ראינו את משפחתי כבר חשע שנים. אני מש מש מרגש ומקווה לחזור בהקדם הביתה", אמר זיאנדור. השאלה הנשאלת בימים אלו ברחבי העולם היא: מה יעלה בגורלה של סוריה אחרי המהפכה: האם היא תכונן (תקים) דמוקרטיה שמכילה את כל הקבוצות השונות בה או, לחלופין, מדינה מפולגת שתחזור במהירות לימי הדיקטטורה והעריצות?

מאפייני הטקסט

זוהי כתבה אקטואלית מסוג של ידיעה עיתונאית. מדובר בכתבה מידעית (אינפורמטיבית), אשר מוסרת מידע ומדווחת בזמן אמת על שינוי שהתרחש במזרח התיכון. הכתבה סוקרת לאורך זמן את התהליכים המדיניים בסוריה שהובילו לנפילת שלטונו של בשאר אל אסד החל משנת 1970 ועד היום. מטרת הכתבה היא למסור מידע עדכני לקוראים על השינוי שחל במאזן הכוחות

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

בסוריה – נפילת משטר אסד במזרח התיכון והשתלטות המורדים. הכתבה מתייחסת לאירועים שהתרחשו בשנת 2011, ומציגה התפתחות הדרגתית עד לנקודת השינוי. הכתבה מבוססת על מקורות חדשניים ועל עדויות מהשטח. קהל היעד של הכתבה הם קוראים צעירים המתעניינים באקטואליה, בפוליטיקה ובמתרחש במזרח התיכון (או קוראים צעירים שאינם מעורים בנושאים אלה ומעוניינים להרחיב את ידיעותיהם).

תוכן ומבנה

מדובר בתוכן אקטואלי, אשר דורש ידע קודם של הקוראים על השלטון הקיים בסוריה, על הקרבה הגאוגרפית בין סוריה לישראל ועל היחסים בין שתי המדינות. הנושאים המדוברים בכתבה יהיו לבטח פחות מוכרים למרבית הלומדים הצעירים, ובנוסף קיימת דחיסות רעיונית גבוהה בכתבה והמידע אינו מפורש עד הסוף. לכן יש צורך בהטרמה מקדימה, מעמיקה ומשמעותית לפני קריאת הכתבה ולפני העיסוק בה.

הכתבה בנויה באופן הבא:

כותרת ראשית – מושכת את תשומת הלב, כתובה בצורה דרמטית ומסכמת את האירוע המרכזי (כותרת מוסרת מידע). הכותרת בנויה מידיעה דרמטית ("שינוי היסטורי במזרח התיכון:") ולאחריה הרחבה והסבר ("משטר אסד נפל, המורדים השתלטו על סוריה"). הכותרת הדרמטית מושכת את הקוראים להמשיך לקרוא את הכתבה על מנת להעמיק בפרטים.

פתיח – הפתיח מופיע בפסקה הראשונה של הכתבה. הוא מציג את נקודת המפנה: פרוץ המרד נגד אסד בשנת 2011, ורקע קצר על המצב הקודם בשלטונו של בשאר אל אסד עד למעבר להתפתחויות האחרונות. הפתיח מספק לקוראים רקע קצר על השתלשלות שלטונו של אסד בסוריה.

גוף הכתבה – גוף הכתבה כולל שלוש פסקאות אשר מתארות את השלבים בהתפתחות המרד נגד שלטונו של אסד ועד להשתלטות המורדים. בגוף הכתבה מתייחסים לגורמים בינלאומיים

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

אשר השפיעו לאורך השנים על שלטונו של אסד – עד להתפרקותו. בפסקאות מוסבר מיהן המדינות השונות שעמדו לאורך השנים מאחורי באשר אל אסד, ומיהן הנסיבות שאפשרו למורדים להשתלט על סוריה ולהפיל את משטר אסד. בגוף הכתבה מתארים גם מהן העמדות והתחושות של תושבי סוריה כלפי המצב הנוכחי, ואף מצטטים אזרח סורי שנאלץ לברוח מסוריה אל מדינה אחרת. גוף הכתבה דחוס במידע מורכב יחסית (כמו שמות של מדינות שלהן קשר ישיר למרד, שמות של סוגי משטר, מושגים הקשורים ליחסים במזרח התיכון ועוד), ולכן קריאתו צריכה להיות מונחית ומדורגת, כפי שיפורט בהמשך. גם במהלך הקריאה נשלים פערי ידע לתלמידים.

סיום – זוהי הפסקה האחרונה של הכתבה. בסיום מעלים שאלה פתוחה הנוגעת לעתיד המשטר הסורי והאזור כולו, מה שמשאיר את הקוראים עם תחושת סקרנות וציפייה. הכתבה מסתיימת בשאלה.

לשון הטקסט

הכתבה פורסמה בירחון "סימניה", שהוא ירחון חדשותי בעברית קלה המיועד לילדים או לאנשים שאינם דוברי עברית כשפת אם ומעוניינים להעשיר את השפה. לפיכך, הכתבה כתובה במשלב לשוני פשוט יחסית, המותאם לילדים וברור עבורם, ומילים מורכבות זוכות לפירוש בסוגריים. למרות הדחיסות הרעיונות וריבוי התכנים הרחוקים מעולמם של התלמידים, חשוב להביא מידע חדשותי מסוג זה ללומדים הצעירים. המטרה היא שגם התלמידים הצעירים בכיתות ה-ו יהיו מעורים במתרחש בארץ ובעולם, בייחוד כאשר מדובר בנושא שנוגע אלינו כעם שנמצא כעת במלחמה בכמה זירות, ביניהן צפון הארץ (בגבול סוריה). בהשוואה לכתבות אחרות המתפרסמות בירחון "סימניה", זוהי כתבה מורכבת יחסית אשר עוסקת בנושאים הרחוקים מעולם של הלומדים ומורכבים להבנה עבורם. כתוצאה מכך, גם לשון הטקסט כוללת לעיתים מילים מורכבות ומושגים גבוהים או מופשטים (המשטר נפל, פרץ מרד, מלחמת אזרחים, שלט ביד רמה, מאחורי הקלעים, ניצלו את החולשה, צהלו, האם סוריה תכונן דמוקרטיה, מדינה מפולגת, דיקטטורה ועריצות).

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

סגנון הכתיבה – סגנון הכתיבה הוא חדשוני ועובדתי. הסגנון משלב נגיעות דרמטיות במטרה להדגיש את החשיבות ההיסטורית של האירועים (שינוי היסטורי, משטר אסד נפל, המורדים השתלטו על סוריה, פתחו במתקפה, אסד נמלט, המורדים ניצלו את חולשת ארגון חיזבאללה, מה יעלה בגורלה של סוריה אחרי המהפכה, האם סוריה תחזור במהירות לימי הדיקטטורה והעריצות?).

מבנה המשפטים – הכתבה כוללת שילוב של משפטים פשוטים ("בשנת 2011 פרץ בסוריה מרד נגד משטר הנשיא, בשאר אל אסד") יחד עם משפטים מחוברים ("לאורך כל שנות מלחמת האזרחים זכה הנשיא בשאר אל אסד לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה, ובכך הצליח לשמור על שלטונו בסוריה שנים ארוכות") ומשפטים מורכבים הכוללים פסוקיות משועבדות ("אל השמחה הצטרפו מאות אלפי סורים, שנאלצו במהלך השנים לברוח ממדינתם בעקבות אכזריות המשטר"). בכתבה ישנם גם משפטים מחוברים שבתוכם יש פסוקיות משועבדות ("צבא המורדים, בהנהגתו של אחמד חוסיין א-שרע, המכונה אבו מוחמד אל ג'וליאני, השתלט על כל חלקי סוריה במהלך צבאי מהיר שארך כשבועיים, וגבר על הצבא הנאמן לנשיא אסד"). כלומר, אפשר לראות כי המשפטים המופיעים בכתבה הם ארוכים וכוללים רכיבים שונים, כמו תמורה וחלקים כוללים ("לאורך כל שנות מלחמת האזרחים זכה **הנשיא, בשאר אל אסד, לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה**..."). לפיכך, קריאת הכתבה צריכה להיות מונחית ומדורגת – הן בשל הנושאים המורכבים המובאים בה והן בשל אורכם של המשפטים והמבנים התחביריים שלהם.

השפה – השפה בכתבה היא תקנית, עניינית ומשלבת מונחים צבאיים ופוליטיים רבים (מרד, מורדים, מלחמת אזרחים, שלטון, הפסקת אש, מתקפה, צבא המורדים, נפילת שלטון, אכזריות המשטר, דמוקרטיה, מדינה מפולגת, ימי הדיקטטורה והעריצות ועוד). לפיכך, למידה אינטרדיסציפלינרית אשר משלבת במקביל גם למידה בתחומי אזרחות, היסטוריה וגאוגרפיה, כמו גם הטרמה מעמיקה לפני קריאת הכתבה – נחוצות בקריאה של כתבה מסוג זה.

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

נימת הכתיבה – הנימה הרווחת בכתבה משדרת רצינות ודחיפות (לדוגמה: "מה יעלה בגורלה של סוריה?"). הכותב נוקט לעיתים בניסוחים המעוררים רגש ("פרץ בסוריה מרד", רוב מוחלט של אזרחי סוריה צהלו בעקבות נפילת שלטונו של אסד", "לא ראיתי את משפחתי כבר תשע שנים. אני ממש מתרגש ומקווה לחזור בהקדם הביתה" ועוד).

שימוש בציטוטים ובעובדות – בכתבה מובאים נתונים מספריים (בעיקר של שנות שלטון), שמות של מדינות ותיאורים מהשטח כדי לבסס את אמינות הדברים (לדוגמה: "בשנת 2011 פרץ בסוריה מרד נגד משטר הנשיא בשאר אל אסד", "אדוארד ז'אנדור, יליד דמשק, נמלט ממולדתו במהלך מלחמת האזרחים ומתגורר כעת בקנדה", "לאורך כל שנות מלחמת האזרחים זכה הנשיא בשאר אל אסד לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה"). עובדות אלו מחזקות את אמינות הדברים ומבססות אצל הלומדִים הבנה מעמיקה יותר בנושא הכתבה.

הזדמנויות להוראה

הכתבה מזמנת למורים את האפשרויות הבאות:

- * אפשרות להעשיר את ידע העולם של התלמידים בנוגע למתרחש במזרח התיכון, תוך התמקדות בסוריה וביחסיה עם מדינת ישראל.
- * אפשרות ללמוד מושגים שונים הנוגעים לסוגי משטר בעולם.
- * אפשרות להיחשף למדינות במזרח התיכון ולהבין את מאזן הכוחות הקיים ביניהן.
- * אפשרות להכיר את גבולות ארץ ישראל.
- * אפשרות להבין מושגים הנוגעים להפיכה, למרד ולשינוי של משטר.
- * אפשרות ללמוד אוצר מילים חדש.
- * אפשרות לפתח חשיבה ביקורתית מסדר גבוה.
- * אפשרות לבסס ערכים הנוגעים לאכפתיות כלפי מדינות העולם.
- * אפשרות ללמוד שפה בזיקה לתחומי דעת אחרים (היסטוריה, גאוגרפיה ואזרחות).

אתגרים

לצד ההזדמנויות הרבות שמזמנת הכתבה, היא טומנת בחובה גם אתגרים רבים בהוראה:

- * האתגר להטרים ידע קודם הנוגע למאזן הכוחות במזרח התיכון.
- * האתגר להטרים אוצר מילים מורכב הרלוונטי להבנת הכתבה.
- * האתגר להתמודד עם משפטים מורכבים ומחוברים, הכוללים מבנים תחביריים מסוגים שונים.
- * האתגר להנחות קריאה דיאלוגית עם עצירות לצורך וידוא הבנה, השלמת פערים ומענה לשאלות (ראו פירוט בהמשך).
- * האתגר לנהל שיח פורה ושיתופי, שבו ישאלו התלמידים שאלות הנוגעות לתוכן – והמורה ייתן מענה המוביל להבנה.
- * האתגר להמחיש מושגים מופשטים.
- * האתגר להרחיב ידע עולם ולבסס ערכים.
- * האתגר ללמד שפה באמצעות זיקה לתחומי דעת אחרים (אזרחות, היסטוריה וגאוגרפיה).

בחלקים הבאים נמחיש כיצד לתהליך את הקריאה ואת הלמידה לפי מודל ההוראה "**מטקסט לשיעור**" הכולל שלושה שלבים במפגש האורייני: טרום הקריאה, במהלך הקריאה ולאחר הקריאה.

שלב ראשון – טרום-המפגש עם הטקסט

הצעות לפתיחת השיעור

מטרות הפעילות:

לעורר את הסקרנות האוריינית של התלמידים לקריאת הכתבה.
כתבה זו עסקת בעולם תוכן הרחוק מעולמם של התלמידים, ולכן עולה הצורך להרחיב ידע תוכן שיסייע בהבנת הכתבה.
אפשר לבחור פעילות אחת או יותר בהתאם לצורך.

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
חשוב להציג את ההקשר ואת הרלוונטיות ללמידה של הכתבה: ✓ חיבור נושא הכתבה הנלמדת למתרחש במדינה. ✓ המחשה ויזואלית של הנשיא המדובר ושל דגל המשטר הישן במטרה לעודד תלמידים בעלי ידע בנושא לספר מה ידוע להם, וגם במטרה להמחיש למי שאינו מכיר את הנושא מיהו המנהיג המדובר בסוריה. ✓ חיבור לתחום דעת גאוגרפיה ולמפת ישראל, כולל גבולותיה של המדינה.	הצגת הנושא – נביא בפני התלמידים את הכתבה ונציין שהשיעור יעסוק בנושא אקטואלי מן העולם, שיש לו קשר ישיר למלחמה המתנהלת בימים אלה במדינת ישראל. ננסה לברר מהו הקשר. אפשר לציין שהנושא עלה במשדרי החדשות ובעיתוני היום. אפשר להקרין על הלוח תמונה של בשאר אל אסד (מצורפת כתבה עם תמונתו), ולשאול מי מזהה את המנהיג ואת המדינה שבה מדובר? כדאי לחבר את הנושא למיקום של סוריה ולגבול שלה עם מדינת ישראל.
הסרטון ממחיש לתלמידים את הנושא באופן ויזואלי המעורר סקרנות ועניין. דרך הסרטון אפשר לשאול את התלמידים שאלות ולעורר שיח הנוגע לנושא הכתבה. זהו "יישור קו" בנוגע להבנה הבסיסית של התלמידים בנושא. הצפייה יכולה להיעשות במליאת הכיתה. מומלץ שהשיח ייעשה בחברותא או בשלשות. אפשר לעודד את התלמידים לשוחח ולתעד את דבריהם בכתביה.	נפתח את השיעור עם סרטון קצר המסביר על נפילתו של משטר אסד בסוריה. נצפה בסרטון עד דקה 2:29. נשאל: * מה ידוע לכם על נפילתו של משטר אסד בסוריה? * איזה מידע נמסר בסרטון? * האם לדעתכם נפילתו של משטר אסד היא חיובית? למי היא חיובית ומדוע? * המורה תכתוב על הלוח פרטים חשובים שאמרו התלמידים בנושא.
בסרטון זה מפיקים מידע נוסף על המורדים ועל תהליך הכיבוש הקצר. אפשר לשלב סרטון זה גם במהלך קריאת הכתבה.	אפשר לצפות בסרטון נוסף העוסק בכיבוש של המורדים: נבקש מהתלמידים לציין פרטי מידע נוספים שלמדו על הנושא.
הכתבה דחוסה בפרטי תוכן ובמושגים הרחוקים מעולמם של התלמידים. חשוב להתייחד עם המושגים החדשים לפני הקריאה של הכתבה. <u>המזרח התיכון</u> – כינוי למערב אסיה וצפון אפריקה שעל חופיו המזרחיים של הים	נכיר מושגים מהותיים להבנת הכתבה: 1. המזרח התיכון 2. משטר אסד 3. מורד / מורדים 4. סוריה אפשר לעשות זאת באמצעות כרטיסי "הידעת?!", תשבץ, קהוט או שיח חקרני.

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

התיכון ובסמוך לו (יוון, טורקיה, קפריסין, עיראק, סוריה, ירדן, לבנון, ארץ ישראל, ערב ומצרים). <u>משטר אסד</u> – בשאר חאפז אל-אסד הוא פוליטיקאי סורי שכהן כנשיא סוריה בשנים 2000–2024. הוא ירש את התפקיד מאביו, חאפז אל-אסד, במקום אחיו הבכור, באסל, שנהרג בתאונת דרכים. ממרץ 2011 עד להפלת שלטונו בדצמבר 2024 הנהיג אסד את צבאו במלחמת אזרחים מול <u>האופוזיציה</u>, בה נהרגו לפחות חצי מיליון בני אדם, 6.7 מיליון היו לעקורים בתוך המדינה ו-6.6 מיליון פליטים מחוצה לה. במהלך המלחמה תועד צבאו של אסד מבצע שימוש בנשק כימי. עקב זאת, הוא נחשב לפושע מלחמה ופושע נגד האנושות, ונודע לשמצה בכינוי "הקצב מדמשק". ב-8 בדצמבר 2024 דווח כי הוא עזב את דמשק טרם נכנסו אליה כוחות המורדים והפילו את שלטונו, ומצא מקלט ברוסיה. <u>המורדים בסוריה</u> – כתוצאה מהדיכוי האלים החלו עריקות מצבא סוריה והוקם "הצבא הסורי החופשי", שהוביל מרד נגד אסד. המרד הידרדר במהרה לכדי מלחמת אזרחים מורכבת ומרובת צדדים. *<u>מורד</u> הוא אדם שאינו מקבל את השלטון של אדם אחר או את מרותו, והוא מתקומם נגדו. אפשר לכנות גם אדם שאינו נשמע לסמכות או למוסכמות בכינוי "מורד" ("מורד במוסכמות"). <u>השתלטות המורדים על סוריה</u> – ב-27 בנובמבר 2024, לאחר כמעט 14 שנות לחימה, פתחו המורדים במתקפת פתע בה כבשו את דמשק. בשאר אל-אסד נמלט לרוסיה, שלטונו נפל ונתפס בידי קבוצות מורדים עוינות זו לזו.	כדאי להמחיש את מיקומה של סוריה באמצעות מפת ארץ ישראל עם גבולותיה.
--	--

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

<u>סוריה</u> – מדינה ערבית במזרח התיכון הגובלת בישראל בדרום-מערב, בלבנון ובים התיכון במערב, בטורקיה בצפון, בעיראק במזרח ובירדן בדרום. רוב תושבי סוריה הם מוסלמים סונים, אך יש גם מיעוט שיעי.	
מטרת הפעילות היא ליצור חיבור ראשוני של התלמידים לנושא, לברר ידע תוכן קודם ולגשר על פערי ידע. הכותרת: שינוי היסטורי במזרח התיכון: משטר אסד נפל, המורדים השתלטו על סוריה הכותרת שופכת אור על נושא הכתבה. הכותרת דחוסה ומוסרת מידע רב שיוסבר בכתבה. כאשר התלמידים יודעים לזהות את סוג הכותרת, הם מצליחים גם להפיק ממנה מידע הנוגע לנושא הכתבה.	נקרא את הכותרת. נשוחח על הרעיונות העולים מהכותרת. <u>נשאל:</u> * מה אתם יודעים על הנושא? * מה מעניין אתכם לדעת הנושא? נבקש מהתלמידים בלמידת עמיתים בחברותא להעלות שאלות על אודות הנושא מתוך מה שקראו בכותרת ובפתיח. * למה הכוונה במושג <u>שינוי היסטורי</u>? - מהו השינוי ההיסטורי שקרה? * למה משטר אסד נפל? * איפה זה קרה? * איך זה קרה? * מי הם המורדים? אפשר לעסוק בבחירה של הכותב לנסח כותרת כזו. * מה מיוחד בכותרת הזו? היא דחוסה בתוכן ומוסרת מידע. * האם הכותרת מעניינת ומסקרנת לקריאת הכתבה? מה בכותרת מסקרן? * האם הכותרת מציגה את העמדה של כותב/ת הכתבה (כותרת נוקטת עמדה)? * מדוע לדעתכם בחר הכותב בכותרת זו? * מה המטרה שלו? שאלות נוספות שאפשר לשאול בהתייחס לכותרת:

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

	* מדוע בכותרת יש נקודתיים? באיזה אופן מחולקת הכותרת? (קביעה והדגמה) * מה משדרת הכותרת? מהי הנימה שבה היא כתובה? * האם היא מעוררת את סקרנות הקוראים להמשיך ולהעמיק בקריאת הכתבה? מדוע?
התמונה תומכת בהבנת הכותרת של הכתבה. היא מוסיפה מידע על האווירה בסוריה בעקבות נפילת משטר אסד.	נתבונן בתמונה המופיעה בכתבה. נעלה מידע מתוך התמונה. מה רואים בתמונה? כיצד מרגישים התושבים? מה הם חוגגים?
תקציר: 13 שנה לאחר פרוץ מלחמת האזרחים בסוריה הצליחו המורדים להשתלט על המדינה. נשיא סוריה המודח, בשאר אל אסד, ברח מהמדינה. בעולם תוהים אם סוריה תהפוך למדינה דמוקרטית • עמוד 6	נקרא את התקציר לכתבה המופיע בשער כתב העת. נעלה מידע נוסף שעולה מהתקציר. נברר את המשמעות של המושג <u>מדינה דמוקרטית</u>.
זהו בירור ראשוני של נסיבות השיח. הכתבה פורסמה בגיליון של חודש ינואר 2025. לתאריך זה יש חשיבות הנוגעת למסר, מכיוון שהכתבה מתארת אירוע היסטורי שהחל ב-27/11/24 והסתיים בכיבוש המורדים ב-8/12/24. כלומר, בגיליון של הירחון "סימניה" שמתפרסם אחת לחודש, זהו ידע אקטואלי הרלוונטי לתקופה ומחדש בנושא הקשור לעולם ולמדינת ישראל.	נשוחח על נסיבות השיח: * מי כתב את הכתבה? * היכן היא פורסמה? * מה המטרה של הכתבה? * למי היא מיועדת? (מי הנמענים שלה?) * מתי פורסמה הכתבה?

שלב שני – קריאה של הטקסט ותיאולך הטקסט

הצעות לפתיחת השיעור	
יש להפעיל שיקול דעת בבחירת אופן הקריאה של הטקסט בהתאם למאפייני הלומדים.	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
בשל המאפיינים הייחודיים של הכתבה והאתגרים שבקריאתה מומלץ לשלב בין קריאה מונחית במליאה לקריאת שיתופית בחברותא. הקריאה הקולית תלווה בעצירות מתודיות לצורך ניטור הבנה וגישור על פערי ידע. התגובה של התלמידים לתוכן הכתבה יוצרת את החיבור האישי ומעמיקה את ההבנה.	<u>קריאה ראשונה</u> הקריאה במליאה או בקבוצה קטנה (6-8 משתתפים בקבוצה). המורה מקריאה בקריאה קולית איטית. התלמידים עוקבים אחר הקריאה או מאזינים לקריאה. לאחר כל פסקה נעצור ונזמין את התלמידים להגיב לתוכן הכתבה. השיח יהיה ראשוני ולא נשהה בו לזמן ממושך. להלן הצעות לתיאולך הקריאה, כולל עצירות נדרשות אחרי משפטים מסוימים / פסקאות: - עצירה אחרי הכותרת וביאורה. - עצירה אחרי שורה 5 במטרה לחזור על המושגים הבאים: סוריה, בשאר אל אסד, מרד ומלחמת אזרחים. - עצירה בתום הפסקה הראשונה (פסקת הפתיחה) במטרה לסכם את הנאמר במילים של הלומדים ולבאר ביטויים מורכבים, כמו "שלט ביד רמה". - בפסקה השנייה – עצירה אחרי השורה החמישית בפסקה במטרה להסביר על המדינות איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה ועל הקשר שלהן לישראל. - בפסקה השנייה – עצירה אחרי השורה העשירית במטרה להבהיר מושגים כמו הפסקת האש בין ישראל לחיזבאללה, קבוצות המורדים. - בפסקה השנייה – עצירה אחרי שורה 17 במטרה להסביר מיהו צבא המורדים ומהו מהלך צבאי מהיר. כדאי גם לפרש את המילה "נמלט" ואת משמעותה בטקסט.

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

<u>הוראה מונחית בקבוצה קטנה</u> המורה תוכל להצטרף לחברותות בסבב או לחבר מספר חברותות לקבוצה קטנה ולהוביל את הקריאה המונחית בהתאם לצורך. <u>נגישות אוריינית</u> עבור חלק מהתלמידים אפשר להציע מילון מונחים למילים שעסקנו בהן בפעילות טרום-הקריאה ובקריאה המונחית.	- בפסקה השנייה – עצירה בסוף הפסקה בשורה 25 במטרה להבין מי הן המדינות שסייעו למורדים, ובאילו נסיבות התאפשר לצבא המורדים להשתלט על סוריה (ומה הקשר של זה למלחמה המתנהלת בישראל). - בפסקה השלישית – עצירה בסוף השורה השישית במטרה להסביר מדוע רוב אזרחי סוריה שמחו לאור נפילת שלטונו של אסד, וגם במטרה לפרש מושגים כמו "צהלו" ו"אכזריות המשטר". - בסוף הפסקה הרביעית – בסוף השורה השביעית בפסקה – במטרה לפרש בלשון הלומדים את הדוגמה הניתנת באמצעות אדוארד ז'אנדור שנמלט מסוריה ואת המטרה שלשמה הובאה דוגמה זו. - בפסקת הסיום – בסוף השורה השלישית – במטרה להבין את השאלה הנשאלת ולהבין את המושג "מה יעלה בגורלה". - בפסקת הסיום – בסוף הכתבה – במטרה להבין מהן דמוקרטיה, דיקטטורה ועריצות ובמטרה לפרש את המושג "תכונן". <u>קריאה חוזרת</u> התלמידים יקראו את הכתבה בקריאה שיתופית בחברותא (2 משתתפים). התלמידים יחלקו ביניהם את הפסקות ויקראו לסירוגין. כדאי לצייד את התלמידים בפעילויות התורמות לקריאה פעילה ומעודדות שיח אורייני על אודות התכנים שנקראו. אפשר להציע לתלמידים לסמן מילים חדשות ומושגים לא מוכרים. אפשר להציע לתלמידים להעלות שאלות על מה שקראו. אפשר להציע לתלמידים לחבר מילון למילים ולמונחים מרכזיים בטקסט.
--	--

שלב שלישי – פעילות לאחר הקריאה של הטקסט

הצעות לפתיחת השיעור	
לאחר קריאת הכתבה ולפני ההעמקה בכתבה נזמין את התלמידים להתייחס לתוכן שקראו. הפעילויות יהווה מעין "כרטיס יציאה" משלב הקריאה הראשונה לקראת המעבר לקריאה מעמיקה ולפני הבחירה באחד או יותר משנים עשר הנתיבים ללמידה.	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
זוהי שאלה התופסת את הרעיון המרכזי של הטקסט ומהווה שאלה לניטור הבנה. בהתבסס על תשובות התלמידים נוכל ליצור נתיבי למידה דיפרנציאליים. אפשר לבקש מכל תלמיד לנסח את הרעיון המרכזי ולהגיש לבדיקה. פעילות זו מהווה משימת הערכה המשולבת בלמידה . נוכל להתרשם ממידת ההבנה וההבנה בכתב של הלומדים.	<u>נשאל</u> : במה עוסקת הכתבה? התלמידים יעלו על הכתב את התשובה שלהם וישתפו בקבוצה.
הפעילות תורמת לחיבור האישי של התלמידים לטקסט ולבקרה על הקריאה.	צינו משהו שהכתבה חידשה לכם או הפתיעה אתכם. התלמידים ישתפו בדיבור או בכתיבה.
השאלה תורמת להבנה של מטרת הכתבה ולקריאה ביקורתית.	<u>נשאל</u> : מה המטרה שלשמה נכתבה, לדעתכם, הכתבה?
פעילות של העלאת שאלות אף היא תורמת להבנת הטקסט. היא מסייעת לקורא לזהות את הפערים ולפעול לגישורם. הפעילות מפתחת סקרנות אינטלקטואלית.	נזמין את התלמידים לשאול שאלות על הכתבה שקראו. התלמידים יחברו שאלות. אפשר לבצע פעילות זו בחברותא. אפשר לאסוף את השאלות ולהחזיר אותן אל התלמידים כמשחק מסלול.
איסוף מילות המפתח תורם להבנת הטקסט. זוהי פעילות המאפשרת למורה לנטר את הבנת התלמידים את הטקסט שקראו. גם פעילות מסוג זה יכולה לשמש משימת הערכה המשולבת בלמידה . אפשר לבקש מכל תלמיד להכין רשימת מילים, ולצד כל מילה להסביר מדוע בחר במילה זו.	נבקש מהתלמידים לסכם את הכתבה במילים שלהם. עליהם לבחור 10-12 מילים המייצגות את הרעיונות המרכזיים של הכתבה. <u>ההנחיה</u> : אתם צריכים לספר למישהו שלא קרא את הכתבה את תוכנה. אתם יכולים לעשות זאת רק באמצעות מילים ולא משפטים. באילו מילים תבחרו? כל תלמיד יכתוב את המילים שהוא בחר. התלמידים ישתפו בקבוצה או בחברותא.

	השיתוף ילווה בהסבר, תוך התבססות על הכתוב. אפשר ליצור ענן מילים כיתתי. לאחר מכן, מתוך ענן המילים אפשר לחבר פסקה בת 2-3 משפטים.
--	--

נתיבים ללמידה אוריינית

נתיבי הלמידה שנבחרו להעמקת הלמידה האוריינית בכתבה זו (מתוך 12 הנתיבים) הם:

הבנת הנקרא בממדי ההבנה השונים	אוצר מילים וביטויים	כישורי הבעה ושיח מורחב
קריאה ביקורתית	ידע לשוני	חשיבה יצירתית
הבנה מטא-טקסטואלית	כישורי הבעה בכתב ועידוד כתיבה	למידה אינטרדיסציפלינרית

להלן הצעות להעמקת הלמידה באוריינית בכל אחד מנתיבי הלמידה שנבחרו:

הבנת הנקרא בממדי ההבנה השונים	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
עד להשתלטות המורדים אופי המשטר בסוריה היה אכזרי; משטר של דיקטטורה ועריצות. ציטוט: "מאות אלפי סורים נאלצו במהלך השנים לברוח ממדינתם בעקבות אכזריות המשטר". ציטוט נוסף: "האם סוריה תחזור במהירות לימי הדיקטטורה והעריצות?".	<u>נשאל:</u> לפי הכתבה, מה היה אופי המשטר בסוריה עד להשתלטות המורדים? צטטו מהכתבה משפט המעיד על כך.

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

נשאל: כיצד הצליח הנשיא, בשאר אל אסד, לשמור על שלטונו בסוריה לאורך כל שנות מלחמת האזרחים? מי סייע לו בכך?	"לאורך כל שנות מלחמת האזרחים זכה הנשיא, בשאר אל אסד, לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה, ובכך הצליח לשמור על שלטונו בסוריה שנים רבות."
נשאל: מקריאת הכתבה, מה אתם יכולים להסיק על הסיבה להשתלטות המורדים על סוריה במטרה להפיל את משטר אסד? בססו את דבריכם על ציטוט מהכתבה.	- אפשר להסיק כי לאור הסבל הרב של אזרחי סוריה, שחוו שלטון אכזרי, עריץ ודיקטטורי לאורך שנות שלטונו של אסד, השתלטו המורדים על סוריה והפילו את משטרו של אסד. - ציטוט אפשרי מהכתבה: "אל השמחה הצטרפו מאות אלפי סורים שנאלצו במהלך השנים לברוח ממדינתם בעקבות אכזריות המשטר".
נשאל: * כמה זמן ארך מבצע ההשתלטות של המורדים על סוריה עד כיבושה? * מה לדעתכם זה מעיד על צבאו של אסד? (הסקת מסקנות)	- צבא המורדים השתלט על כל חלקי סוריה במהלך צבאי מהיר שארך כשבועיים, וגבר על הצבא הנאמן לנשיא אסד. - זה מעיד על כך שצבאו של הנשיא אסד היה חלש, בלתי מיומן ובלתי מוכשר להגן על המשטר ולהתנגד למורדים.
נשאל: איזו מדינה סייעה למורדים מאחורי הקלעים? (איתור מידע מהכתבה)	- לעזרתם של המורדים, מאחורי הקלעים, באו הטורקים.
* כיצד הגיבו רוב אזרחי סוריה לנפילתו של משטר אסד? (איתור מידע מהכתבה) * מה הסיבה לכך? (הסקת מסקנות)	רוב אזרחי סוריה צהלו (שמחו מאוד) על נפילתו של משטר אסד. הסיבה לכך היא הסבל הרב שהם חוו בעקבות משטרו העריץ, האכזרי והדיקטטורי.
נשאל: מהי השאלה שנשאלת בימים אלה בעולם בנוגע למשטר העתידי של סוריה? (איתור מידע)	בימים אלה נשאלת ברחבי העולם השאלה מה יעלה בגורלה של סוריה אחרי המהפכה? האם היא תכונן דמוקרטיה שמכילה את כל הקבוצות השונות בה, או לחלופין תהיה מדינה מפולגת שתחזור במהרה לימי הדיקטטורה והעריצות?

אוצר מילים	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
להלן פירוש של המושגים מתוך הכתבה: פרץ - נפתח בכוח ובעוצמה מלחמת אזרחים – מלחמה בין תושבים באותה מדינה בשל ניגודי מעמדות, סכסוכי עדות או ניגודים אחרים. שלט ביד רמה – שלט בגאווה ולעיני כל במנהיגות שאין מערערים עליה. זכה לתמיכה – קיבל סיוע, עזרה והסכמה עם הדרך. הפסקת אש – הפוגה במלחמה גבר על – ניצח את, הכניע את, הביס את נמלט – ברח וניצל, חמק מאחורי הקלעים – בסתר, בהיעלם מעיני הציבור ניצלו את חולשת – ניצלו את העובדה שארגון חיזבאללה היה חלש, השתמשו במצב זה לרעת הצד הנגדי צהלו – שמחו מאוד נפילת השלטון – סיום השלטון עקב תבוסתו והפלתו נאלצו לברוח – ברחו בליט ברירה בשל המצב יליד דמשק – נולד בדמשק מתגורר – גר מה יעלה בגורלה – מה יקרה לה בהמשך, מה יהיה עתידה? תכונן דמוקרטיה – תשליט משטר דמוקרטי הדוגל בחופש הביטוי ובשלטון העם. לחלופין – חלופה לכך (האפשרות האחרת) מפולגת – מפוצלת, לא אחידה, מחולקת דיקטטורה – רודנות, שיטת ממשל של מדינה שההנהגה השולטת בה מחזיקה בסמכויות כמעט (או לחלוטין) בלתי מוגבלות. עריצות – שלטון כוחני ואכזר.	לאחר קריאת הכתבה נפרש מילים ומושגים מתוך הכתבה. אפשר לעשות זאת בדרכים שונות: 1. התאמת מילה לפירושה. 2. תשבץ 3. חקירת מילים בתוך הקשר וכתיבת הגדרה לכל מילה. להלן מילים שכדאי להכיר בתוך ההקשר שלהן: פרץ מרד מלחמת אזרחים שלט במדינה ביד רמה הנשיא בשאר אל אסד זכה לתמיכת איראן, רוסיה וארגון הטרור חיזבאללה. הפסקת אש צבא המורדים גבר על הצבא הנאמן לנשיא אסד נמלט לרוסיה מאחורי הקלעים באו הטורקים המורדים ניצלו את חולשת ארגון חיזבאללה רוב מוחלט של אזרחי סוריה צהלו נפילת שלטונו של אסד מאות אלפי סורים נאלצו במהלך השנים לברוח ממדינתם אדוארד ז'אנדור הוא יליד דמשק אדוארד מתגורר כעת בקנדה מה יעלה בגורלה של סוריה אחרי המהפכה? האם סוריה תכונן דמוקרטיה שמכילה את כל הקבוצות השונות בה? או לחלופין מדינה מפולגת שתחזור במהירות לימי הדיקטטורה והעריצות?

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

לאחר שנחקר את המילים המהותיות להבנת הכתבה, נברר יחד מהם השדות הסמנטיים הבולטים בכתבה.	השדות הסמנטיים הבולטים בכתבה הם של שלטון, שררה והפיכה.
הכינו מילון מונחים המתבסס על מושגים חשובים מהכתבה, כולל פירושים לכל מונח.	אפשר לשלב פעילות זאת גם במהלך הקריאה החוזרת.

כישורי הבעה ושיח מורחב	
הצעות לפעילויות	שיקולי הדעת
נעלה לשיחה ולדין סוגיות מהותיות מתוך הכתבה. לדוגמה: מה לדעתכם יהיה המשטר העתידי של סוריה? הסבירו את דבריכם.	התשובה תיבדק לפי יכולת החשיבה של הלומד והעלאת השערות מצידו לאור הנתונים שיש בידיו, וכן לאור יכולתו לנמק ולהסביר את עמדתו האישית.

כישורי הבעה בכתב ועידוד כתיבה	
הצעות לפעילויות	שיקולי הדעת
הצעות לפעילויות המעודדות כתיבה והבעה בכתב: כתבו מכתב למורדים שהשתלטו על סוריה, בו אתם מבקשים מהם להשליט משטר הוגן במדינה. * הסבירו איזה סוג משטר כדאי שישלוט היום בסוריה ומדוע. * הוסיפו הצעות ייעול לכינון של משטר ראוי בסוריה, כזה שדואג לתושבים ורואה את טובתם ואת טובת המזרח התיכון. * נמקו את דבריכם באמצעות התבססות על הכתבה.	תוצרי הכתיבה של התלמידים יוערכו לאור מקוריות המחשבה, יכולת הניסוח והכתיבה, יכולת ההעמקה בנימוקים, היכולת להציע הצעות מועילות ויצירתיות והיכולת לעשות שימוש בידע הרב שנלמד בכתבה.

קריאה ביקורתית	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
רמזים בכתבה שמעידים על כך שהיא נכתבה מנקודת מבט ישראלית: בכתבה מתוארים גילויי השמחה של הרוב המוחלט של אזרחי סוריה בעקבות נפילתו של אסד ("רוב מוחלט של אזרחי סוריה צהלו בעקבות נפילת שלטונו של אסד. אל השמחה הצטרפו מאות אלפי סורים שנאלצו במהלך השנים לברוח ממדינתם בעקבות אכזריות המשטר. אחד מהם הוא אדוארד ז'אנדור...: "אני שמח על המהפכה. לא ראיתי את משפחתי כבר תשע שנים"). השאלה בסוף הכתבה: "האם סוריה תחזור במהירות לימי הדיקטטורה והעריצות?" מביעה עמדה כלפי אופיו השלילי של המשטר. כל אלה מעידים על כך שהכתבה נכתבה על ידי מי שמתנגד למשטרו של אסד בסוריה ומבין מה רבה הייתה עריצותו השלילית וכן השלכותיה.	<u>נשאל:</u> מה בכתבה מרמז לנו כי היא נכתבה מנקודת מבט ישראלית? בססו את דבריכם באמצעות ציטוט מהכתבה והסבירו את דבריכם.
בכתבה מצוין כי המורדים ניצלו את חולשת ארגון חיזבאללה והמשטר באיראן בעקבות המלחמה נגד ישראל ואת חוסר תשומת הלב של רוסיה, שמתמקדת בימים אלה בלחימה נגד אוקראינה. לפיכך, למלחמה בישראל ובאוקראינה הייתה השפעה על הצלחת כיבוש המורדים.	<u>נשאל:</u> האם למלחמה בישראל ובאוקראינה הייתה השפעה על הצלחת כיבוש המורדים? כיצד?
הכתבה פורסמה בירחון אמין לילדים. אפשר לבסס את אמינות הדברים באמצעות הקבלתם לכתבות באותו נושא שפורסמו בעיתונים אחרים.	<u>נשאל:</u> האם המידע שנכתב בכתבה מדויק? אמין? איך נדע?

הבנה מטא־טקסטואלית בכתבה שלפנינו המבנה הלוגי של הכתבה הוא "רצף כרונולוגי" (השתלשלות של אירועים לאורך השנים). מילות הקישור המצביעות על קשר לוגי של זמן יודגמו בחלק זה.	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
מילים מתוך הכתבה שמעידות על זמן (מילות הקישור שמציינות זמן מודגשות להלן): שינוי, בשנת 2011, נמשכה 13 שנים עד חודש דצמבר האחרון, בשנת 2000, בשנת 1970, לאורך כל שנות מלחמת האזרחים, שנים ארוכות, בתחילת חודש דצמבר, כמה ימים לאחר הפסקת האש, במהלך צבאי שארך כשבועיים, רוסיה מתמקדת בימים אלו בלחימה, נמלט ממולדתו במהלך מלחמת האזרחים ומתגורר כעת בקנדה, כבר תשע שנים, מקווה לחזור בהקדם, השאלה הנשאלת בימים אלו, מה יעלה בגורלה של סוריה אחרי המהפכה. בכתבה מסוג זה נוקטים בציון רב של זמנים כי מתארים אירוע היסטורי שהחל בשנת 1970, עבר שינויים רבים והסתיים בסוף שנת 2024 עם כיבוש המורדים. מכך אפשר להסיק כי המבנה הלוגי של הכתבה הוא "רצף כרונולוגי" של אירועים, המתוארים לאורך שנות כהונתו של אסד כמנהיג סוריה ועד לנפילתו.	הכתבה עשירה במילות קישור המציינות זמן. נאתר בכתבה מילים המעידות על תקופת זמן ונסמן אותן. זוהי פעילות המתאימה ללמידת עמיתים בחברותא. <u>נשאל:</u> מדוע מופיעות בכתבה כל כך הרבה מילות זמן? מה המטרה שלהן? איך הן עולות בקנה אחד עם נושא הכתבה?

ידע לשוני בכתבה זו ישנן הזדמנויות רבות להרחבת הידע הלשוני העוסק בחלקי הדיבור. אין צורך לעסוק בכל חלקי הדיבור. מומלץ לבחור בסיסי ידע ללמידה בהתאם לצורך ולמה שמזמנת הכתבה.	
שיקולי הדעת	הצעות לפעילויות
ריבוי הפעלים ושמות הפועל בכתבה מצביע על הדינמיות המתוארת בעקבות השתלטות המורדים על סוריה והפלתם את משטר אסד. גם ההשלכות של נפילת המשטר מתוארות באמצעות פעלים רבים.	הכתבה כוללת פעלים ושמות פועל רבים: נפל, השתלטו, פרץ, התפתח, הפך, נמשכה, ירש, שלט, השתלט, זכה, הצליח לשמור, פתחו, השתלט, ארך, גבר, נמלט, באו, ניצלו, מתמקדת, צהלו, הצטרפו, נאלצו

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

	לברוח, נמלט, מתגורר, שמח, ראיתי, מתרגש, מקווה לחזור, נשאלת, יעלה בגורלה, תכונן, מכילה, תחזור. <u>פעילות בחברותא:</u> התלמידים יאתרו פעלים ויכתבו אותם. אפשר למיין פעלים לפי תבחינים שנגדיר לתלמידים (למשל זמן עבר/הווה/עתיד).
<u>לאחר איסוף המילים ומיון המילים נשאל:</u>	
הפעלים הרבים מוסיפים דינמיות וחיות לכתבה, וממחישים את העוצמה של המורדים, את פעולותיהם ואת ההשלכות הרבות של הפלת המשטר העריץ.	מדוע בחר הכותב להשתמש בכל כך הרבה פעלים? כיצד מעצבים הפעלים הרבים את הכתבה ואת המסרים המועברים בה?
רוב הפעלים בכתבה כתובים בזמן עבר, מכיוון שהם מתארים פעולות שנעשו.	מהו הזמן של רוב הפעלים בכתבה? מדוע?
בפסקה האחרונה של הכתבה מופיעים פעלים השייכים לזמן הווה ועתיד. הווה – איזו שאלה נשאלת היום בנושא? עתיד – איזה משטר יכוננו המורדים בסוריה מעתה ואילך?	בפסקה האחרונה של הכתבה מופיעים פעלים השייכים לזמן אחר . מהו?
לאחר שתואר לנו המהלך המסועף שהיה עד לנפילת אסד, כעת עובר הכותב להסביר איזו שאלה נשאלת היום בעולם לגבי המשטר בסוריה, ומה יעלה בגורלה של סוריה בעתיד לאחר ההפיכה.	1. מדוע דווקא בחלק הסופי של כתבה זו משתנה הזמן של הפעלים? 2. כיצד זה עולה בקנה אחד עם המסר של הפסקה האחרונה?
הפסקה האחרונה עוסקת בשאלות שאנו שואלים היום על עתידה של סוריה.	
להלן השורשים של הפעלים: נפ"ל, של"ט, פר"צ, פת"ח, מש"כ, יר"ש, צל"ח, פת"ח, אר"כ, גב"ר, מל"ט, נצ"ל, מק"ד, צה"ל, צר"פ, אל"צ, שמ"ח, רג"ש, חז"ר.	<u>נעמיק במבנה המילה – חילוץ שורש המילה</u> נחלץ מכמה פעלים את השורשים שלהם: נפל, השתלטו, פרץ, התפתח, נמשכה, ירש, הצליח, פתחו, ארך, גבר, נמלט, ניצלו, מתמקדת, צהלו, הצטרפו, נאלצו, שמח, מתרגש, תחזור.
של"ט (במשמעות של שליטה)	לפעלים "השתלטו" ו"שלט" יש אותן אותיות שורש. מהן?
פת"ח (משמעות אחת - נוצר, משמעות שנייה - הכריזו על)	לפעלים "התפתח" ו"פתחו" יש אותן אותיות שורש. מהן?

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

דבריו מובאים בין מירכאות, ובסיומם מציינים "אמר ז'אנדור". פעלים אלה מובאים בזמן הווה על מנת לתאר את רגשותיו החיוביים בהווה לאור נפילת משטרו של אסד. גם הציטוט נאמר בזמן הווה.	בכתבה מובא ציטוט מדבריו של אדוארד ז'אנדור, שנמלט ממולדתו במהלך מלחמת האזרחים. 1. מה מסייע לנו לדעת שמדובר בציטוט של דבריו? 2. באיזה זמן מובאים רוב הפעלים בציטוט זה (שמח, מתרגש, מקווה לחזור)? מדוע?
שמות התואר מודגשים: שינוי היסטורי שנים ארוכות מהלך צבאי מהיר רוב מוחלט הקבוצות השונות מדינה מפולגת ☒ שמות התואר הללו תורמים לכתבה את ההבנה כי יש תהליכים היסטוריים ארוכי טווח, לעומת תהליכים אחרים מהירים וקצרים. ☒ כל אחד משמות התואר הללו מאפיין מבחינה לשונית בכך שהוא מתאים במין ובמספר לשם העצם שאותו הוא מתאר.	בכתבה מופיעים שמות תואר רבים. סמנו בכל אחד מהצירופים הבאים את שם התואר. שינוי היסטורי שנים ארוכות מהלך צבאי מהיר רוב מוחלט הקבוצות השונות מדינה מפולגת <u>נשאל:</u> 1. מה תורמים לכתבה שמות התואר הללו מבחינת התוכן? 2. מה מאפיין כל אחד משמות התואר הללו מבחינה לשונית? 3. חשבו על התאמתו של כל שם תואר לשם העצם.
הסומך מסומן בכל אחד מצירופי הסמיכות: מלחמת אזרחים קציני צבא הפסקת האש קבוצות המורדים צירוף הסמיכות מורכב מנסמך ומסומך. הסומך (המילה השנייה בצירוף) יהיה תמיד קבוע, ואילו הנסמך (המילה הראשונה בצירוף) משתנה. ☒ צירוף הסמיכות שונה מצירוף של שם ותוארו במבנהו. שם התואר מתאים במין ובמספר לשם העצם, ואילו בצירוף הסמיכות יש נסמך שיכול להשתנות	בכתבה מופיעים גם צירופי סמיכות. מלחמת אזרחים קציני צבא הפסקת האש קבוצות המורדים <u>פעילות בחברותא:</u> 1. סמנו בכל צירוף סמיכות את הסומך (החלק שנשאר תמיד קבוע בצירוף הסמיכות). 2. מה מאפיין את צירוף הסמיכות? ממה הוא מורכב? 3. במה הוא שונה מצירוף של שם ותוארו?

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

4. מה מבטאים צירופי הסמיכות הללו מבחינת משמעותם ותרומתם לתוכן הכתבה?	(יחיד/רבים) וסומך שאינו משתנה אף פעם לאור הנסמך (נשאר תמיד קבוע). ☒ צירופי הסמיכות הללו הם ביטויים ידועים (צירופים כבולים) המעידים על שדה קרב ועל מלחמה ומדגישים אותם.
--	--

חשיבה יצירתית	
הצעות לפעילויות	שיקולי הדעת
פעילות בחברותא או בקבוצה קטנה: 1. הכינו דגם (בכל דרך שתבחרו) שיציג את יחסי הכוחות בסוריה לאורך השנים (מנהיגים, מדינות מעורבות, סוג המשטר וכו') עד לתקופתנו היום. 2. הציגו בפני הכיתה את הדגם ואת האופן שבו הוא משרת את ההסבר על התהפוכות שחלו לאורך השנים בסוריה.	אפשר להעריך את מידת המקוריות של הלומדים, את היוזמה שלהם ואת היכולת שלהם לייצר דגם פשוט, מכל סוג שהוא, הממחיש את יחסי הכוחות בסוריה. ישנם דגשים על היצג מובנה, ברור, מתוכנן ובעל הסברים נגישים וברורים.

חינוך לערכים ולמעורבות חברתית	
הצעות לפעילויות	שיקולי הדעת
-האם לדעתכם מדינות העולם יכולות לסייע לסוריה לכוון משטר דמוקרטי ומאוחד, המכיל את כל הקבוצות בה? -הסבירו את דבריכם (תוכלו לתת המלצות שונות למדינות העולם).	תשובתו של התלמיד תימדד בהתאם ליכולתו לנמק באופן ברור ומלא את דעתו, ולבסס אותה על ידע ועל רעיונות שיש לו בתחום. -התלמידים נדרשים לנמק באופן ברור ומקורי את דבריהם, ואף לתת המלצה מקורית ושיימה למדינה בעולם לגבי האופן המועיל שהיא יכולה לסייע לסוריה. עליהם לנמק את בחירותיהם.

לסיכום, ביחידת הוראה זו הדגמנו כיצד לתהלך מפגש אורייני המתבסס על כתבה אקטואלית נבחרת ולקדם את רכיבי האוריינות הלשונית בצורה אינטגרטיבית והוליסטית.

במרכז השיעור עומד השיח הדיאלוגי. התמקדנו בהטרמה מעמיקה לשיעור, הנחוצה כדי לגשר על פערים בידע עולם ובמושגים הנוגעים לכתבה. כמו כן, התמקדנו בקריאה דיאלוגית מונחית,

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

בזיהוי נתיבי הלמידה האוריינית ובפיתוח של לומד הן בפן השפתי והן בפן של הרחבת ידע עולם והלמידה האינטרדיסציפלינרית. כמובן שאין הכרח לפעול בכל נתיבי הלמידה. הבחירה תיעשה בהתאם למאפייני הלומדים ולמטרות הלמידה הכיתתיות והאישיות.

עלינו לזכור כי כל כתבה מזמנת התמקדות בנתיבי למידה אורייניים מסוג אחר, וכי עלינו לזהות מה הם ולבסס את השיעור על פיהם.

אנו מקווים שהדגמה זו תיתן בידיכם, המורים לשפה, כלים לתכנון ולתיהלוך של שיעור שפה המתבסס על כתבה אקטואלית, תוך הבנה כי מעבר להרחבה ולביסוס של רכיבי השפה והלשון – אנו מפתחים אצל הלומדים הצעירים בשיעורים אלה גם ערכים, קריאה ביקורתית, חשיבה ביקורתית וידע עולם הנחוץ להתנהלותם בעולם בו הם חיים.

למידה מהנה!